

ruší pravidla, zvítězí – alespoň v krátkodobém horizontu – nad svými konkurenty majícími větší morální ohledy. Takové cynické chování by ale kapitalismus moc dlouho nepřežil. Jak vlastně mohl takovýto potenciálně sebedestruktivní ekonomický systém přežít? Pravděpodobně díky vlastnostem jako sebekázeň, poctivost a zdrženlivost, které doprovázely jeho vznik.

Takovéto hodnoty však rozhodně nejsou inherentní součástí samotného kapitalismu; vyvinuly se z dlouholetých náboženských a společenských zvyklostí. S podporou tradičních morálních zábran a přetrvávající autority sekulárních i církevních elit mohla „neviditelná ruka kapitalismu“ profitovat z lichotivé iluze, že spolehlivě koriguje mravní nedostatky příslušníků kapitalistické společnosti.

Tyto příznivé podmínky, které provázely vznik kapitalismu, již netrvají a na soutěži založená tržní společnost je sama o sobě vytvářet nedokáže. Proto také jak její socialističtí kritici, tak náboženští komentátoři (zejména reformátorský papež z počátku dvacátého století Lev XIII.), poukazovali na hrozbu rozkladného působení neregulovaných trhů a na dopady extrémního bohatství a chudoby pro společnost.

Ještě v sedmdesátých letech minulého století by myšlenka, že cílem života je zbohatnout a že vlády tu jsou proto, aby to umožnily, vzbudila posměch – a to nejen mezi tradičními kritiky kapitalismu, ale i mezi mnohými z jeho nejhrošlivějších zastánců. Relativní lhostejnost k hodnotě bohatství jako takové byla během poválečných desetiletí široce rozšířena. Průzkum mezi anglickými školáky v roce 1949 odhalil, že s rostoucí inteligencí chlapců rostla i pravděpodobnost, že si vyberou zajímavou a slušně placenou kariéru spíše než zaměstnání, které je jen dobře placené.¹³ Mnozí dnešní školáci a vysokoškolští studenti si jen stěží dokáží představit, že by hledali něco jiného než lukrativní místo.

Jak máme začít odčítovat, že jsme vychovali generaci posedlou honbou za materiálním bohatstvím a víceméně lhostejnou k čemukoliv jinému? Možná bychom mohli začít tím, že sami sobě i svým dětem připomeneme, že tomu tak nebylo vždy. „Ekonomistické“ myšlení, které jsme praktikovali posledních třicet let, není součástí lidské přirozenosti. Byly doby, kdy jsme své životy řídili jiným způsobem.